

Landskabskarakterområde 13, Klintholm herregårdslandskab

Foto 1: Stendiget langs den vestlige grænse af karakterområdet samt allén, som leder op til godset.

Foto 2: Klintholm gods. Driftsbygninger samt selve hovedgården som blev opført i 1837 (Rousell, 1937).

Foto 3: Den nordlige del af karakterområdet set fra vejen som leder op til selve godset.

Nøglekarakter

Middelskala hovedgårdslandskab med varieret arealanvendelse hvor lindeallé og langt sammenhængende stendige fremstår som markante landskabelementer.

Landskabskarakter

Middel- til storskala herregårdslandskab i bølget til bakket terræn. Den centrale del af området, hvor terrænet er mest kuperet, fremstår mere varieret end de ydre dele af området. Dette skyldes dels terrænforhold dels bevoksninger af blandet løv og nål på bakkeskråningerne og i tilknytning til mose- og sømråder i dalbunden. Kalken ligger i denne del af området så nær jordoverfladen, at den kan erkendes på markerne. Den sydligste del af karakterområdet fremstår som åbent storskala landskab, hvor to solitærtræer og et hegn er eneste landskabelementer, der bryder den dyrkede flade.

Den nordlige del af karakterområdet afgrænses af stendiger. Diget mod nord er delvist bevokset med tjørn og slåen, mens der på stendiget mod vest kun findes få og spredte vedplanter. Dette stendige og lindealléen, som leder op til hovedgården, er markante landskabelementer med betydning for områdets karakter.

Imod øst afgrænses området af Klinteskov. Skovbrynet består af blandet løv og nål. Bygningerne til Klintholm gods ligger op mod skovbrynet kun adskilt af et parkanlæg anlagt som engelsk haveanlæg, men nu med mindre velplejet præg.

Landskabstype: Herregårdsjord i bakket morænelandskab.

Beliggenhed og afgrænsning

Se kortbilag 1F for afgrænsning.

Grænsen for dette karakterområde følger grænsen for den del af hovedgårdsejerlavet til Klintholm, som ligger udenfor Klinteskov.

Naturgrundlag

Naturregion 1 Egb (E: randmoræne, g: moræneler, b: småbakket)

Se kortbilag 2A for afgrænsning af naturregioner.

Nærværende karakterområde ligger i den sydlige del af naturregion 1. Naturgrundlaget er en del af de randmorænestrøg, som præger Østmøn. Jordbunden er altovervejende leret, dog findes i den østlige del af karakterområdet dels humusholdige jorde dels mere sandede aflejringer (Danmarks jordarter 1:200.000). Terrænmæssigt varierer karakterområdet fra at være bakket i nord til at være jævnt skrånende i syd. Terrænet i den nordlige del er præget af Gunnilds Bjerg og Store Kirkebjerg. Gunnilds Bjerg rejser sig fra 45 m.o.h. til 85 m.o.h. over en afstand på omkring 200 meter, mens Store Kirkebjerg når en højde på 75 m.o.h. I denne del af karakterområdet ligger kridtet nogle steder så overfladenært, at det kan erkendes på markerne. Forekomsten af den humusholdige jord, som er nævnt ovenfor, findes i tilknytning til et lavbundsområde, som findes imellem de to markante bakkeformationer Gunnilds Bjerg og Store Kirkebjerg.

Arealanvendelse

Dyrkningsformer

Den dominerende arealanvendelse er dyrkede marker. Der er tale om planteavl.

Halvkulturarealer

Imellem Gunnildsbjerg og Store Klinebjerg ligger et større sammenhængende lavbundsområde. Området udgøres af dels åbne vandflader dels områder bevokset med krat.

Beplantning

På bakkeskråningerne i området omkring lavbundsområdet findes bevoksninger af dels løv dels nål.

Langs vejen op til hovedgården står en høj tæt allé af lind.

Bevoksede diger findes hovedsagelig langs grænserne af karakterområdet. I den sydliste del af området deles den dyrkede flade dog af et langt sammenhængende hegnsførløb. Det hegnsførløb, som på 4-cm kortet er markeret som en allé langs vejen fra Busemarke til Mandemarke, består af hassel, som danner sammenhængende hækførløb på begge sider af vejen.

På markfladen i den sydlige del af området står to solitærtræer.

Bebyggelsesstruktur

De bygninger, som findes i dag, udgøres dels af hvidkalkede driftsbygninger med årstallet 1842 skrevet på gavlen. Hertil kommer en trefløjet hovedbygning i et til to stokværk samt forvalterboligen, der ligger overfor. Begge disse bygninger blev opført i 1837 (Roussel, 1964).

Tekniske anlæg

Der findes ingen tekniske anlæg i området, som er af betydning for landskabskarakteren.

Rumlige og visuelle forhold

De dyrkede flader i området er middel til store. I den nordlige del af området er terrænet imidlertid så kuperet at det bliver rumdannende. Samtidig varieres arealanvendelsen med mosearealer og mindre løv og nåletræsbevoksninger på bakkeskråningerne. Herved kommer denne del af karakterområdet til at fremstå som et varieret middelskala herregårdslandskab. Lindealléen er så tæt, at den i sommermånederne vil fremstå rumdannende og dermed understrege det varierede middelskala landskab. Overordnet afgrænses området rumligt af Klinteskoven øst for området.

Den sydligste del af karakterområdet mellem Busemarke og Mandemarke udgøres af store sammenhængende markfelter, som kun brydes af et hegn. Herved fremstår denne del af karakterområdet som et åbent storskala landskab.

Området er roligt og uforstyrret både visuelt og lydæssigt.

Kulturhistoriske mønstre og anlæg

Klintholm er et af de fem godser/distrikter, som Møn blev inddelt i ved Krongodssalget i 1769. Jorden til

hovedgårdsejerlavene blev typisk lagt der hvor bønderne havde deres fælles græsningsoverdrev. Jorden til hovedgårdsejerlavet til Klintholm gods blev inddraget fra Mandemarke og Magleby og ligger således på de gamle fælles græsningsoverdrev til disse landsbyer. Det herregårdslandskab, som ses i dag, kan således føres tilbage til tiden efter krongodssalget i 1769.

Den oprindelige hovedbygning til Klintholm nedbrændte i 1819. De bygninger, som findes i dag, udgøres dels af hvidkalkede driftsbygninger fra 1842. Hertil kommer en trefløjet hovedbygning i et til to stokværk opført i 1837 (Roussell, 1964). 1872 blev opført en pompøs hovedbygning i hollandsk renæssancestil. Denne hovedbygning eksisterer imidlertid ikke længere, idet den pga. svampeangreb blev revet ned i 1980.

Til godset er knyttet et parkanlæg i engelsk parkstil, som imidlertid fremstår lettere medtaget.

På de høje målebordsblade fra 1888 er hele hovedgårdsejerlavet omkranset af diger. Der har sandsynligvis været tale om stendiger, som det var hyppigt for hovedgårdsejerlav. Disse stendiger er bevaret omkring den nordlige del af hovedgårdsejerlavet. Især stendiget langs den vestlige grænse fremstår tydeligt i landskabet. Der er tale om et langt sammenhængende stendige stort set uden bevoksning. Dette stendige og alléen, som leder op til selve hovedgården, er to landskabelementer, der tilsammen er af afgørende betydning for områdets karakter.

Området imellem Gunilds Bjerg og Store Kirkebjerg er som beskrevet ovenfor domineret af lavbundsområder samt spredte bevoksninger på bakkeskråningerne. Dette kan være et udtryk for, at det ikke har været hensigtsmæssigt at dyrke jorden her pga. terrænhældning og jordbundsforhold. Det kan imidlertid også være et udtryk for det overskud, der knyttede sig til drift af godser, som gav mulighed for pleje af jagtinteresser og herlighedsværdi. Forklaringen på arealanvendelsen i dette område er sandsynligvis en kombination af begge (Skov- og Naturstyrelsen, 1997).

Landskabets tilstand og udviklingstendenser

Stendige og lindeallé fremstår velplejede og i god tilstand. Stendiget langs den nordlige grænse for området er dog bevokset, hvilket med tiden kan ødelægge diget. Der er ingen umiddelbare tegn på ændringer af de karakterskabende landskabelementer.

Planmæssige bindinger og juridiske bindinger Regionplan 2001-2013, Storstrøms Amt

- Ny skovtilplantning uønsket

Hele karakterområdet er udpeget som område, hvor ny skovtilplantning er uønsket.

- Lavbundsareal

Lavbundsområdet imellem Gunildsbjerg og Store Kirkebjerg er udpeget som lavbundsareal.

- Regionale naturområder

Hele karakterområdet er udpeget som regionalt naturområde.

Overfredningsnævnets afgørelse af 18. november 1983 om fredning af arealer af Høje Møn og Møns Klint i Storstrøms Amt.

Den del af karakterområdet, som ligger nord for Busemarke og Mandemarke, er indeholdt i ovennævnte fredning.

Der er tale om en status quo fredning, som har til formål "at sikre en opretholdelse af de landskabelige, kulturhistoriske, naturhistoriske og naturvidenskabelige værdier, som området rummer, samt at udvide offentlighedens ret til færdsel i området". Der henvises til overfredningsnævnets afgørelse for detaljer om fredningens indhold.

Deklaration 28. november 1947

Stendiger og levende hegn i den del af karakterområdet, som ligger nord for Busemark og Mandemark, fredes således, at deres tilstand ikke må forringes.

Litteratur

Roussel, Aa. (1964): Danske Slotte og Herregårde. Bind 5, Sydsjælland. 2. udg. Hassings forlag København.

Frandsen, K. E. (1975): Møns udvikling fra omkring 1600 til 1900. I: Bygd nr. 5 1975.

Trap, J. P. (1955): Danmark. Bind 9. Præstø Amt. 5. udg.

Storstrøms Amt (2002): Regionplan 2001-2013. Nysted Bogtrykkeri A/S.

Skov- og Naturstyrelsen (1997): De kulturhistoriske interesser i landskabet. Miljø- og Energiministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, København.